

Produktivitetskrisen i den økonomiske videnskab på Aarhus Universitet fra 1946 til 1980¹

Af
Svend Hylleberg
14. juni 2023

Keywords: Økonomiens sociologi
JEL codes: A14

1. Indledning¹

Aarhus Universitet blev oprettet i 1928, og i 1936 etablerede man et økonomisk studium kaldet oeconstudiet. Dette studium var tænkt som et universitetsstudium, hvis hovedsigte var at uddanne økonomer til det private erhvervsliv som supplement til økonomistudiet ved Københavns Universitet, hvor de færdige kandidater fik titlen cand.polit., og hvor den påtænkte beskæftigelse var mere koncentreret om den offentlige sektor.

Som en start blev der i sommeren 1936 ansat to professorer. Dr.polit. Jørgen Pedersen fra Københavns Universitet blev professor i nationaløkonomi, mens dr.rer.pol. Erich Schneider fra Polyteknisk Højskole blev professor i driftsøkonomi. Desuden ansattes cand.polit. Orla Strange Petersen som undervisningsassistent med ansvaret for undervisningen i statistik, mens cand.jur. Knud Illum var retog undervisningen i formueret for økonomer.²

Fra starten var der en forholdsvis stor tilslutning til studiet med 49 indskrevne studerende. Af de 49 studerende, hvoraf to var kvinder, var der dog en del, der hurtigt fandt ud af, at det ikke var noget for dem. For flere af de tilbageværende

1. Denne artikel er udarbejdet på baggrund af forfatterens bog »Oeconstudiet og den økonomiske faggruppe ved Aarhus Universitet fra 1936 til 1965. Undervisningen og forskningen«, der kan downloades fra https://econ.au.dk/fileadmin/site_files/filer_oekonomi/Working_Papers/Economics/2023/wp23_07.pdf.

Birgitte Højklint Nielsen takkes for den sproglige revision.

2. Knud Illum blev senere professor ved den juridiske faggruppe, der ligeledes blev etableret i 1936, dog til en start kun med 1. del af det juridiske studium.

blev studietiden lang, hvilket skyldtes, at de selv måtte opretholde deres levevis, og at tyskernes besættelse af Danmark fra 1940 til 1945 betød, at universitetet var delvis lukket ned i flere år.

Efter krigens afslutning i 1945 var tilslutningen til oeconstudiet forholdsvis lav og stærkt svingende indtil begyndelsen af 60'erne, hvor antallet af indskrevne studerende på oeconstudiet steg stærkt i lighed med en række andre universitetsstudier. På trods af den stærkt stigende tilgang i perioden fra midten af tresserne forblev kandidatproduktionen dog omkring et hundrede, hvilket stadig er gældende.

Afsætningen af oeconkandidaterne har siden starten i 1936 været god – en markedsposition, der også gælder den dag i dag, hvor kandidaterne er meget efterspurgt, og studiet derfor i flere år har haft en dimittendledighed, der kan måle sig med lægernes.

På det forskningsmæssige område var de første 10-15 år fra starten i 1936 imponerende. Såvel Jørgen Pedersen som Erich Schneider fortsatte deres store publikationsvirksomhed, og med ansættelsen af Kjeld Philip som undervisningsassistent i nationaløkonomi i 1937, Theodor Geiger som professor i sociologi i 1938, Thorkil Kristensen som professor i driftsøkonomi i 1938 og Jørgen Gelting som undervisningsassistent i nationaløkonomi i 1939 havde man sikret sig en gruppe af produktive forskere.

Dette er dokumenteret i Tabel 1, hvor faggruppens forskningsproduktion fra 1936 til 1980 er angivet. Forskningsproduktionen er opgjort som publiceringen af bøger og artikler, der har været udsat for en vis fagfællebedømmelse, før de er blevet antaget til offentliggørelse.

Tabel 1 . Forskningsproduktion og forskningsproduktion per årsværk 1936 til 1980.

Fordelt på bøger og artikler i nationaløkonomi, driftsøkonomi og statistik.

	Nationaløkonomi			Driftsøkonomi				Statistik							
	Bøger/Årsværk	Artikler/Årsværk	Årsværk	Bøger/Årsværk	Artikler/Årsværk	Årsværk	Bøger/Årsværk	Artikler/Årsværk	Årsværk	Bøger/Årsværk	Artikler/Årsværk	Årsværk			
1936-40	7,5	10,0	10,5	0,714	0,952	2,0	8,0	7,5	0,267	1,067	2,5	1,0	6,0	0,417	0,167
1941-45	4,0	24,5	15,5	0,258	1,581	3,0	11,0	10,0	0,300	1,100	0,0	0,0	5,0	0,000	0,000
1946-50	2,0	26,5	14,5	0,138	1,828	0,0	3,0	6,5	0,000	0,462	2,0	0,8	5,0	0,400	0,166
1951-55	0,0	19,0	17,5	0,000	1,086	0,0	5,0	6,5	0,000	0,769	0,0	0,0	6,5	0,000	0,000
1956-60	4,5	14,0	33,0	0,136	0,424	1,5	1,0	16,5	0,091	0,061	1,0	2,0	11,5	0,087	0,174
1961-65	2,0	23,5	33,0	0,061	0,712	1,5	10,0	26,0	0,058	0,385	1,0	6,0	18,5	0,054	0,324
1966-70	4,4	30,8	62,0	0,071	0,496	2,5	5,0	47,5	0,053	0,105	6,2	2,5	25,0	0,248	0,100
1971-75	4,3	21,0	78,0	0,055	0,269	3,2	4,0	75,0	0,042	0,053	0,0	1,3	28,0	0,000	0,048
1976-80	0,3	30,0	96,0	0,003	0,312	3,0	17,5	80,5	0,037	0,217	1,0	1,0	26,0	0,038	0,038

* Fra 1938 til 1952 var Theodor Geiger ansat som professor i sociologi. I den periode producerede han 12 bøger og 14 artikler, som ikke er medtaget i tabellens opgørelser.

Men som det også fremgår af Tabel 1 fik den gyldne forskningstid med en høj forskningsproduktivitet målt som antal publicerede bøger og artikler per års-

2 PRODUKTIVITETSKRISEN I DEN ØKONOMISKE VIDENSKAB ...

værk en ende. For driftsøkonomis vedkommende skete dette allerede i 1946, efter at tyskeren Erich Schneider var blevet presset til at forlade Aarhus Universitet og søge ansættelse i Kiel.

I de første år efter Schneiders farvel var det forståeligt, at produktiviteten faldt, fordi de få ansatte lærere i driftsøkonomi, Svend Fredens, der var kandidat fra 1945, og i en etårig periode Børge Barfod fra 1937, havde nok at gøre med at undervise, men efter ansættelsen af Vagn Madsen som professor i 1954 blev den lave forskningsproduktivitet også et resultat af den valgte strategi fra 1957.

I nationaløkonomi faldt produktiviteten ligeledes fra 1950, hvor Kjeld Philip forlod universitetet for at blive professor i Stockholm, men den lave produktivitet forblev lav indtil begyndelsen af 80'erne hvilket var resultatet af den eksisterende styrelseslov for universiteterne, der gav al magt til professorerne i sammenhæng med institutlederen Jørgen H. Geltings arrogante og lidet hjælpsomme ledelsestil, der indebar, at den frugtbare faglige meningsudveksling internt på Økonomisk Institut ophørte. En produktivitetmæssig tørke, der således først forsvandt flere år efter, at professorvæddet blev afskaffet i 1970, og Geltings formelle ledelse dermed ophørte.

Statistik var med ansættelsen af den forskningsinaktive Orla Strange Petersen i 1936 som ansvarlig for området nødlidende fra starten, og det forblev sådan i hele perioden indtil 1980, se Tabel 1.

2. Statistik: Ansættelse og forfremmelse af en ukvalificeret leder

Som det fremgår af Tabel 1 og Figur 1 har forskningsproduktiviteten i statistik i perioden 1936 til 1980 været meget lav og helt utilfredsstillende.

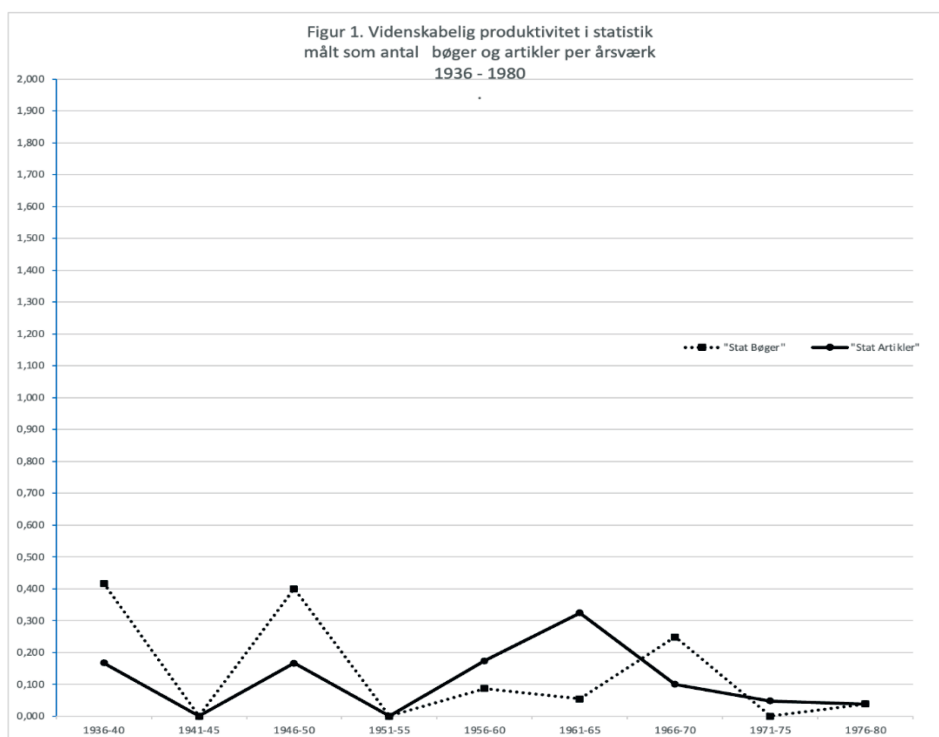
Inden oprettelsen af oeconstudiet forhandlede Jørgen Pedersen med direktør Torkild Juncker, der var formand for det af universitetet nedsatte arbejdsudvalg, om at blive professor i nationaløkonomi. Som et led i forhandlingerne fik Jørgen Pedersen forhandlet sig frem til en pakke, hvor hans assistent ved Institut for Historie og Samfundsøkonomi ved Københavns Universitet, Orla Schartau Strange Petersen, der var født i 1905, student fra Ordrup Gymnasium i 1924, og cand.polit. fra Københavns Universitet i 1930, blev ansat som undervisningsassistent med ansvar for undervisningen i statistik.

Ved ansættelsen i 1936 havde Strange Petersen været ansat i seks år i en videnskabelig stilling, og han havde kun produceret 17 boganmeldelser til Nationaløkonomisk Tidsskrift, og sammen med den meget produktive Jørgen Pedersen havde han publiceret en artikel i samme tidsskrift, Pedersen og Strange Petersen (1933), samt en bog om prisudviklingen i Danmark fra 1855 til 1913, også sammen

med Jørgen Pedersen.³ I begge tilfælde, hvilket også vises ved rækkefølgen af forfatternavnene, var Jørgen Pedersen hovedforfatter, og Strange Petersen var mere med som statistisk konsulent. Ingen af de anførte arbejder dokumenterer dog Strange Petersens kvalifikationer i statistik.

Derimod kan man se tydelige tegn på, at han i sine empiriske analyser foretrækker at fortolke på grundlag af kurvetegninger af tidsserieudviklingen i de relevante variable, mens mere formelle statistiske tests og metoder ikke anvendes og i realiteten afvises som ikke anvendelige i økonomi.

I 1937 offentliggjorde Jørgen Pedersen således en empirisk analyse af det engelske smørmarked, Pedersen (1937), en analyse hvor Strange Petersen også optræder som statistisk konsulent, jf. Jørgen Pedersen. Denne analyse blev kritiseret skarpt af såvel Colding-Jørgensen i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, Colding-Jørgensen (1938 a og 1938 b), og af Harold Hotellings student Irma Hilfer i *Econometrica*, Hilfer (1938).

Colding-Jørgensen anfører en række problemer med Jørgen Pedersens analyse af det engelske smørmarked, herunder ikke mindst at de estimerede parametre i efterspørgselsrelationerne ikke er sammenholdt med en usikkerhed på disse skøn,

3. Denne udkom dog først i 1938, Pedersen og Strange Petersen (1938).

4 PRODUKTIVITETSKRISEN I DEN ØKONOMISKE VIDENSKAB ...

som det er sædvane i statistik. I Jørgen Pedersens noget fornærmede og for ham lidet flatterende svar, »Er min undersøgelse af det engelske smørmarked værdiløs« Pedersen (1938 b), henvises til et notat, som Strange Petersen har udarbejdet i anledning af Colding-Jørgensens kritik. I dette notat hævder Strange Petersen, at man ikke kan beregne en usikkerhed på koefficientskønnene, fordi de anvendte tidsseriedata er seriekorrelerede og ikke uafhængige. At Strange Petersen kan fremkomme med denne helt fejlagtige påstand dokumenterer hans manglende kendskab til litteraturen og indsigt i statistisk teori.

Irma Hilfers kritik retter sig mod undersøgelsens anvendelse af transformerede data, dvs. data som forinden analysen er filtreret ved hjælp af glidende gennemsnit, hvorved, hævder hun korrekt, at en væsentlig information kan være gået tabt. Også denne kritik afviser Jørgen Pedersen, dog i en mere urban tone. Sådanne transformationer udgjorde en væsentlig del af det arsenal, som blev brugt i Jørgen Pedersens tidligere analyse, og som givetvis var stærkt påvirket af Strange Petersens »statistiske teori« baseret på visuelle analyser og anvendelse af øjemål som grundlag for analysen.⁴

Allerede ved ansættelsen i 1936 ansøgte Strange Petersen om et docentur i statistik, men denne stilling valgte fakultetet, dvs. Jørgen Pedersen og Erich Schneider, ikke at besætte. I 1948 blev stillingen genopslået, og Strange Petersen søgte igen, som eneste ansøger. Bedømmelsesudvalget, bestående af professorerne Herman Wold, Uppsala Universitet, William Simonsen, Københavns Universitet og Kjeld Philip, Aarhus Universitet, gav, se Aarhus Universitets Årsberetning 1947/48 p. 56-59, Strange Petersen kredit for at have afholdt undervisningen i samfundsbeskrivelse og statistik siden 1936, kun afbrudt af halvandet års ophold i USA fra 1937 til 1939, hvor den senere Nobelpristager Trygve Haavelmo var vikar, men udvalget var i øvrigt yderst kritisk over for den indleverede produktion, bestående af i alt 19 boganmeldelser, heraf 17 i Nationaløkonomisk Tidsskrift, en i Nordisk Tidsskrift i Teknisk Økonomi, og en i Archiv für mathematische Wirtschafts- und Sozialforschung. Herudover indleverede Strange Petersen et resumé af et foredrag holdt på Econometric Society's Research Conference og en artikel i Nationaløkonomisk Tidsskrift skrevet sammen med Jørgen Pedersen, Pedersen og Strange Petersen (1933), et manuskript til en lærebog i statistik og et notat »Nogle bemærkninger om gennemsnit«, der formentlig var forarbejdet til Strange Petersen (1948), samt forarbejder til Strange Petersen (1949). Endvidere henviste Strange Petersen til, at han havde givet kommentarer til to medicinske arbejder.

Udvalget fandt, at det eneste bidrag, der kunne forsvare et resultat om, at der var sket en tilstrækkelig supplerings i forhold til situationen ved det ansøgte docentur/professorat i 1936, var manuskriptet til en lærebog i statistik. Efter en me-

4. I Strange Petersens undervisning i statistik blev regressionsanalysen ofte negativt sammenlignet med anvendelsen af »et kvindehår« som grundlag for fastlæggelsen af den lineære sammenhæng mellem to variable.

get kritisk gennemgang af dette manuskript fandt udvalget imidlertid ikke, at dette imødekom ønsket om en tilfredsstillende supplerings. Men ikke nok med det, udvalget valgte til sidst at udtale, »at de anser det for nødvendigt, at det meget nøje overvejes, om det er i universitetets interesse, at det afskærer sig fra i formentlig ca. 25 år frem i tiden at kunne have en videnskabelig statistiker knyttet til universitetet«, se Aarhus Universitets Årsberetning 1947/48 p. 59.

På trods af denne totale frakendelse af Strange Petersens videnskabelige kvalifikationer som statistiker, valgte universitetet at ansætte ham som docent i statistik, med lærerforsamlingens tilslutning, idet »det har haft væsentlig betydning for omfanget af ansøgerens videnskabelige arbejde, at han har deltaget i frihedskampen⁵ og efter befrielsen været beskæftiget ved Kontoret for Særlige Anliggender i Aarhus, hvilket givetvis har måttet beslaglægge meget af ansøgerens tid«, se Aarhus Universitets Årsberetning 1947/48 p. 59.

Denne tilslutning må forekomme overraskende, når man gør sig klart, at Strange Petersens selvstændige videnskabelige statistiske produktion var tæt på ikke at eksistere. Endnu mere overraskende var imidlertid, at Strange Petersen i 1953 pludselig blev udnævnt til professor i statistik, uden at en sådan stilling var blevet opslået, uden at der var nedsat et bedømmelsesudvalg, og uden at Strange Petersens videnskabelige produktion var forøget, idet Strange Petersens bidrag til to rapporter i serien af Public Health Reports, se Palmer og Strange Petersen (1950) og Palmer, Ferebee og Strange Petersen (1950), ikke kan anses for at være videnskabeligt kvalificerende.

Men hvordan kunne Aarhus Universitet alligevel udnævne Strange Petersen til professor? Ja, det kunne næppe ske uden Jørgen Pedersens accept, der kun kan tilskrives Jørgen Pedersens (misforståede) loyalitet over for en gammel medarbejder som Strange Petersen. Men hvorfor tillod universitetet en sådan procedure? Den ansvarlige rektor var professor Knud Illum, der dels havde været kollega med Strange Petersen siden 1936 og underviste i jura for økonomer, og dels var klassekammerat med denne på Ordrup Gymnasium i 1921-1924.

At udnævnelsen skete som følge af nepotisme og kammerateri var således også et velkendt rygte blandt instituttets medarbejdere, jf. blandt andet Palle Lykkes interview med Torben Agersnap i serien af historiske interviews på Aarhus Universitet. At det forholder sig sådan, er dog måske stadig overraskende i lyset af Knud Illums selvopfattelse, der bl.a. kom til udtryk i den begrundelse, han gav for sin tidlige tilbagetrækning fra sit professorat som en protest mod, at universiteterne i begyndelsen af 70'erne blev demokratiseret og professorvældet afskaffet, fordi en sådan afskaffelse af professorernes magtstilling, efter Illums mening,

5. Under krigen 1940-1945 var Strange Petersen leder af Frit Danmarks Aarhus-gruppe, og medlem af frihedsrådets lokalkomité for Aarhus. I marts 1945 blev han medlem af modstandsbevægelsens Jyllandsledelse, og i oktober 1945 af frihedsbevægelsens samråd.

6 PRODUKTIVITETSKRISEN I DEN ØKONOMISKE VIDENSKAB ...

ville have som konsekvens, at den videnskabelige kvalitet ville falde som følge af kammerateri og nepotisme.

Men fik docentudvalget fra 1948 så ret i forudsigelsen om, at ansættelsen af Strange Petersen i et docentur/professorat ville have alvorlige konsekvenser for forskningen og undervisningen i statistik indtil begyndelsen af 70'erne? For så vidt angår Strange Petersens egen videnskabelige produktion efter 1948 og professorudnævnelsen i 1953, bidrog Strange Petersen ikke med noget som helst skriftligt arbejde.

Herudover var Strange Petersens undervisning efter krigen præget af en total mangel på forberedelse af forelæsningsmateriale, som ofte endte med, at der blev fortalt vittigheder, når gennemgangen af statistikkens teori endte galt. Dette er beskrevet i H. P. Myrups ikke offentliggjorte erindringer for tiden lige efter krigen, og jeg har selv mange gange i perioden mellem 1964 og 1967 været vidne til, at Strange Petersens forelæsninger endte med, at han ikke kunne færdiggøre argumentet på tavlen, selv af relativt simple statistiske teorier og metoder, som vi i dag kræver, at oecostuderende på første semester kan mestre.

Der er heller ikke nogen tvivl om, at såvel undervisningen som forskningen i statistik led under Strange Petersens lederskab og af hans besynderlige opfattelse af statistikkens rolle i økonomi. Det var således først efter, at Statistisk Institut blev nedlagt og medarbejderne overflyttet til Økonomisk Institut i 1983, at flere af disse, men ikke alle, vågnede op til dåd og begyndte at producere videnskabelige artikler.⁶

Strange Petersens måske mest afgørende bidrag til den økonomiske faggruppes forskningsmæssige deroute i perioden indtil 1980 var dog hans succesrige kamp for at tvinge Erich Schneider væk fra Aarhus Universitet efter krigen. Erich Schneiders afgang er en skamlet på Aarhus Universitet og Danmark, som er helt på højde med andre af de overgreb på folk af tysk herkomst og danske statsborgere som direktør Thorkild Juncker,⁷ som følge af den »åndelige dannebrogstrejning«, der skete efter befrielsen⁸ i 1945.

6. Som en delvis undtagelse kan man nævne Erik Harsaae, der havde en forholdsvis omfattende produktion af lærebøger på dansk. Lærebøger, der ikke blev brugt af andre en Harsaae selv.
7. Thorkild Juncker, var direktør for Aarhus største virksomhed, Oliemøllen og efter krigen for våbenfabrikken Terma, som han startede op efter at have udstået sin straf på to år for påstået samarbejde med tyskerne.
8. Her skal kun nævnes Fussingø Slot, som i 1947 blev tvangsmæssigt overtaget af den danske stat fra den tyske Scheel-Plessen-familie, som havde ejet slottet i flere århundreder. Slottet blev overtaget som en slags krigsskadeerstatning, og det uanset at grevefamilien havde støttet modstandsbevægelsen blandt andet i forbindelse med våbenmedkastninger. I 1952 fik Carl Scheel-Plessen meget »storsindet« lov til at købe sine personlige ejendele fra Fussingø tilbage.

Jf. Aarhus Universitets beretning 1945/46 nedsatte rektor professor Dr.theol. Johannes Munck den 28. juni 1945 et udvalg bestående af Johannes Munck, den kommende rektor Dr.phil. Ad. Stender-Petersen, bestyrelsens sekretær Dr.jur. Knud Illum, professor Dr.polit. Jørgen Pedersen og professor Dr. med. Cai Holten med den opgave at overveje og undersøge professor Erich Schneiders stilling ved universitetet under besættelsen. Den 17. august blev udvalgets kommissorium udvidet, således at de nu også skulle fungere som forberedende en kollegial undersøgelseskommission med den opgave at fremskaffe et så alsidigt materiale som muligt til belysning af enkelte læreres forhold under besættelsen. Den 27. august 1945 enedes lærerforsamlingen om at konstatere, at der ikke for nogen læreres vedkommende forelå forhold, der faldt ind under straffelovgivningen eller den særlige lov af 7. juni 1945 om oprettelse af en ekstraordinær tjenestemandsdømstol. Med andre ord lærerforsamlingen konkluderede, at Erich Schneider ikke havde gjort sig skyldig i noget ulovligt.

Ikke desto mindre besluttede man, stærkt støttet af kollegaen Orla Strange Petersen, at fremsende materialet til undervisningsministeriet med en anmodning om afgørelse af om Schneider som tysk statsborger og medlem af det nationalsocialistiske parti fra 1933 til 1945 kunne forblive i sit embede som professor ved Aarhus Universitet.

I slutningen af august 1945 indsendte Schneider imidlertid sin afskedsansøgning per 31. juli 1946, og den 8. november besluttede lærerforsamlingen at indstille til bestyrelsen, at professor Schneider blev fritaget for undervisning i den resterende ansættelsesperiode.

At Schneider fik så lang tids opsigelse skyldtes dels, at ansættelseskontrakten formentlig indeholdt en sådan klausul, men det var sikkert også et resultat af nogle kollegers dårlige samvittighed og andres, bl.a. Jørgen Pedersens, og de studerendes modstand mod i det hele taget at afskedige Schneider.

At Schneider på trods af denne støtte alligevel besluttede at opgive kampen og tage til Kiel skyldtes formentlig, at han vidste, at hans popularitet hos det nazistiske styre i Tyskland ville komme for dagens lys og kunne blive brugt mod ham af Strange Petersen og andre fjender.

Dette forblev dog skjult indtil Peter Mantel offentliggjorde sin doktorafhandling i 2009, Mantel (2009). Her bliver det anført, at nazisterne allerede i 1938 betragtede Schneider som en »nyttig ambassadør« i Danmark, idet han havde en høj videnskabelig status, samtidig med at han ikke var jøde og ikke udviste nogen fjendtlig holdning over for nazisterne. I 1939 udnævnte nazisterne i al hemmelighed derfor Schneider til »Reichsprofessor«.

En anden af de historier, der anføres i Mantel, og som også beskrives i Schultes (2010), er diskussionen om et professorat ved Heidelbergs Universitet i 1942. Schneider søgte ikke denne stilling, men blev foreslået af den tidligere indehaver af professoratet, sociologen Carl Brinkman, der med rette mente, at Schneider var en international anerkendt økonom. Dette forslag blev støttet af den tyske, nazi-

8 PRODUKTIVITETSKRISEN I DEN ØKONOMISKE VIDENSKAB ...

stiske undervisningsminister, som i kampens hede også truede med at tage en større forskningsbevilling vedrørende et »Instituts für Großraumwirtschaft« fra Heidelbergs Universitet, hvis dette ikke makkede ret. Dekanen i Heidelberg, Walter Thoms, der selv var erklæret og aktiv nazist, mente imidlertid ikke, at Schneider var den rette, idet Thoms mente, at Schneider var for matematisk og ikke som den hidtidige professor var repræsentant for den tyske historiske skole. Og det lykkedes Thoms at undgå at tilbyde Schneider et professorat.

Endelig blev Schneider allerede i 1944 tilbudt et professorat i Kiel. Et tilbud han dog ikke accepterede umiddelbart, men først da han i efteråret 1945 besluttede at forlade Aarhus.

Det er klart, at havde man på Aarhus Universitet haft kendskab til Schneiders forbindelse til Tyskland og nazisternes opfattelse af ham, ville han sikkert være blevet fyret efter krigen, uanset at der ikke var noget som helst bevis for, at Schneider havde optrådt ulovligt eller aktivt havde hjulpet nazisterne i Danmark. Men et sådant kendskab havde man ikke. Nogle få mente dog, at Schneider burde være gået i forbøn for frihedskæmperen stud.oecon. Georg Mørk Christiansen, der blev henrettet 2. december 1943. Schneider havde afvist at henvende sig til tyskerne med henvisning til, at det ingen virkning ville have, hvilket sandsynligvis var korrekt.

Strange Petersen anførte ligeledes, som en del af sin kampagne på at få Schneider smidt ud, at denne under et 4-mands bridgeselskab hos Schneiders med deltagelse af Strange Petersen og frue i 1940 skulle have udtalt, at han intet havde imod, at England blev udslettet. En påstået udtalelse, der blev total afvist af Schneider selv, men også afvist som usandsynlig af flere med kendskab til Schneider, se Lykke (1996).

Om forklaringen på Strange Petersens kampagne, som indirekte påstået af Harsaae (1972) i dennes nekrolog over Strange Petersen, skal findes i Strange Petersens »uvilje mod alt hvad der var tysk, (der) kunne give sig endog stærke udtryk« kan selvfølgelig ikke helt afvises, selvom det forekommer mærkværdigt, at man på trods af en sådan afsky alligevel går til bridgeaftener med et tysk par i dennes hjem ledsaget af sin hustru.

En måske mere sandsynlig forklaring, som man altid skal være opmærksom på i organisationer med fagfællebedømmelse ved forfremmelser, er, at Strange Petersens adfærd i virkeligheden var et (succesfyldt) forsøg på at udelukke Schneider fra en position, hvor han kunne få afgørende indflydelse på Strange Petersens karriere på Aarhus Universitet. Det er således svært at forestille sig, at den matematisk orienterede og yderst produktive Schneider skulle være særlig imponeret af Strange Petersens manglende kvalifikationer og i øvrigt manglende publikationer, og det kan også være forklaringen på, at Strange Petersen ikke blev docent ved første forsøg i 1936, hvor Schneider givetvis var blevet rådspurgt.

Om Schneider faktisk var nazist er også vanskeligt at afgøre. Der er ingen tvivl om, at han forsøgte at spille på to heste og sikre sig, at han efter krigen kunne ha-

ve en karriere uanset udfaldet. Men var det ikke nøjagtig den holdning, den danske stat og mange danske havde, indtil det blev klart, hvem der ville vinde.⁹

Et andet overraskende forhold var, at Strange Petersen på trods af sine åbenbare manglende dokumenterede videnskabelige kvalifikationer alligevel ofte var medlem af de bedømmelsesudvalg, der blev nedsat på det økonomiske fakultet. Allerede i 1948 efter den meget negative docentbedømmelse deltog Strange Petersen således i et udvalg til bedømmelse af ansøgere til et professorat i driftsøkonomi, hvor lektor Hans Brems, Københavns Universitet, var ansøger. De øvrige medlemmer var professorerne Frederik Zeuthen, Københavns Universitet og Kjeld Philip, Aarhus Universitet.¹⁰

Udvalgets indstilling, se Aarhus Universitets Beretning 1949/50 p. 69-73, bestod af en flertalsindstilling af Zeuthen og Philip, der indstillede, at Hans Brems blev ansat, mens Strange Petersen ikke mente, at Brems var kvalificeret. Argumentationen for denne holdning var, at Strange Petersen ikke anså Brems' bog om Monopolistic Competition, Brems (1950), der var antaget til forsvar for den statsvidenskabelige doktorgrad ved Københavns Universitet, for kvalificerende, idet han mente, at den var fuld af fejl, og i det hele taget var et mislykket forsøg på en økonometrisk eller matematisk behandling af emnet. Flertallet bestående af Zeuthen og Philip anførte, at de havde vist Strange Petersens indstilling til professor i statistik ved Københavns Universitets, Anders Hald, der var medlem af udvalget til disputatsbedømmelsen, og de var stadig uenige i Strange Petersens kritik.¹¹

Aarhus Universitet fulgte imidlertid mindretallet, og Hans Brems blev ikke ansat, hvilket, i betragtning af at han de næste 30 år var den mest videnskabeligt produktive danske økonom, se Google Scholar, kan betegnes som et tab for Aarhus Universitet.¹²

Af øvrige bedømmelsesudvalg, hvor Strange Petersen var medlem, kan nævnes professoraterne i finansvidenskab og socialpolitik i 1950,¹³ i driftsøkonomi i 1953,¹⁴ i matematik i 1954,¹⁵ i økonomi med samfundsbeskrivelse i 1962¹⁶ og i sta-

9. Selv landsfaderen Stauning advokerede jo for, at man skulle indordne sig under den tyske dominans, jf. Hardis (2022).

10. Ved bedømmelsens afslutning var Kjeld Philip flyttet til Stockholm.

11. Efter min egen gennemlæsning af Hans Brems' afhandling, Brems (1950), har jeg meget svært ved at forstå Strange Petersens kritik, der også i det publicerede, se Aarhus Universitets Beretning 1949/50 p. 69-73, er ret upræcis og generel.

12. Hans Brems fik herefter ansættelse ved flere anerkendte universiteter i USA.

13. De øvrige medlemmer var Frederik Zeuthen, Kjeld Philip og Jørgen Pedersen, og hvor Jørgen S. Dich blev indstillet og ansat, Aarhus Universitets Beretning 1949/50 p. 69-73

14. De øvrige medlemmer var professorerne Robert Kristensson, Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm, og Jørgen Pedersen. Her blev Vagn Madsen ansat, se nedenfor og Aarhus Universitets Beretning 1952/53 p. 99-101

tistik i 1967.¹⁷ Man kan således konstatere, at Strange Petersen var medlem af alle på nær et professorats-bedømmelsesudvalg på instituttet fra 1948 til 1964. Kun det bedømmelsesudvalg, der i 1962 indstillede Jon Vibe-Pedersen til det ledige professorat i nationaløkonomiens teori, havde ikke deltagelse af Strange Petersen, se Aarhus Universitets Beretning 1962/63 p. 109-112.

Det kan måske overraske, at en medarbejder, der på det nærmeste var blevet dømt ude med henvisning til manglende kvalifikationer, fik lov til at påvirke udviklingen på instituttet på denne måde. Der vil sikkert være nogen, der mener, at det skyldes, at man i professorvældets tid havde den kollegiale holdning, at når man var blevet professor/docent, var man inde i varmen uanset hvad. Men det fortæller nok mere om institutlederne Jørgen Pedersens og svogeren Jørgen Geltings¹⁸ svigt.

Men Strange Petersen var imidlertid også en beleven distanceblænder af rang. Professor Holger Gad (1978) skriver således side 337: »I Århus forestod han opbygningen af det statistiske studium og senere Statistisk Institut. Han var af grunduddannelse økonom, men havde i kraft af stor intelligens let ved at mestre de dele af avanceret matematik, der er relevant for teoretisk statistik. Han undlod ikke over for studenterne at fremhæve, at det økonomiske talmateriale i reglen ikke tåler anvendelse af spidsfindige, statistiske metoder. Hans forelæsninger blev holdt med vid og elegance. Med sit smittende humør og store hjælpsomhed blev han meget afholdt af studenter og kolleger. Ved hans død i 1970 blev der et tomrum på Aarhus Universitet«.

At en sådan eklatant fejlagtig opfattelse af en mangeårig kollega kunne eksistere på trods af, at videnskabelige bedømmelser var offentlige, og at mange studenter, herunder mange lærerkolleger, havde været udsat for Strange Petersens katastrofale undervisning, kan kun vække til forbavselse.

At Strange Petersens manglende videnskabelige kvalifikationer og fejlagtige opfattelse af statistiks betydning for økonomi også havde effekter på undervisningen og den manglende forskning på Statistisk Institut, som han var leder af til sin død, kan der imidlertid ikke være tvivl om.

15. De øvrige medlemmer var professorerne N. E. Nørlund, J. Nielsen, B. Jessen, Københavns Universitet og Svend Werner, Aarhus Universitet, og hvor Svend Bundgaard blev ansat, se Aarhus Universitets Beretning 1953/54 p. 99-103.

16. De øvrige medlemmer var professorerne Erik Hoffmeyer, Københavns Universitet, og Jørgen Gelting, Aarhus Universitet, og hvor Holger Gad blev ansat, se nedenfor og Aarhus Universitets Beretning 1962/63 p. 112-117.

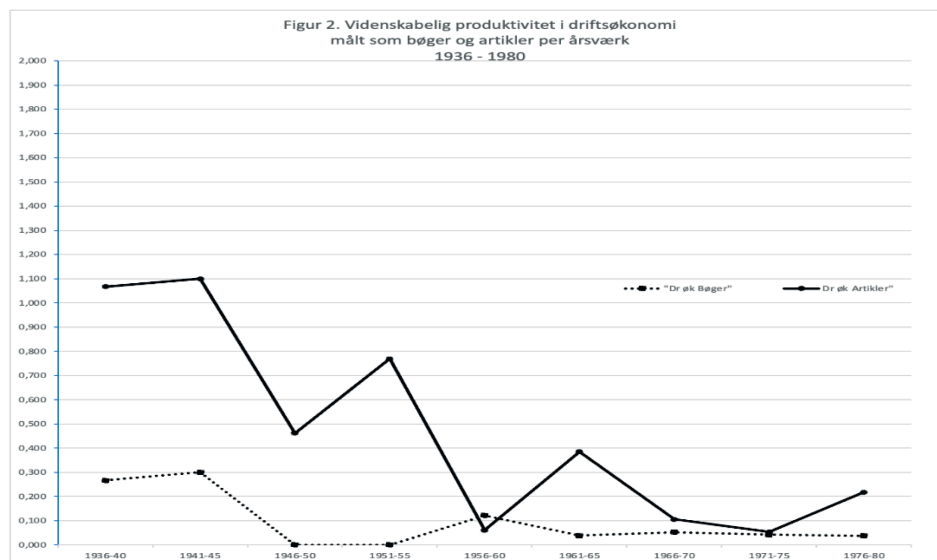
17. De øvrige medlemmer af bedømmelsesudvalget var professorerne Svend Fredens, Jørgen H. Gelting og G. Rasch, Københavns Universitet, og hvor Erik Harsaae, der var eneste ansøger, blev ansat som professor i statistik fra 1. december 1969.

18. Jørgen Geltings hustru Anna Gelting var født Anna Strange Petersen og søster til Orla Strange Petersen.

Sammenfattende kan man konkludere, at ansættelsen af Orla Strange Petersen i 1936, hans docentansættelse i 1948, hans udnævnelse til professor i 1953 og det forhold, at han på trods af en manglende forskningsproduktion og en katastrofal undervisningskvalitet alligevel blev professor og uantastet opretholdt denne stilling i næsten 20 år kun kan ses som et udtryk for professorvældets nepotisme og katastrofale mangler.

3. Driftsøkonomi: Efterkrigstidens dannebrogstrejsning og valget af en forkert strategi, der nedjusterede betydningen af forskningsproduktion

Som det fremgår af Tabel 1 og Figur 2 faldt forskningsproduktiviteten i driftsøkonomi dramatisk, efter at Erich Schneider var blevet presset ud af Aarhus Universitet i 1946. At Thorkil Kristensen næsten samtidig også forlod Århus til fordel for en politisk karriere, betød givetvis langt mindre, men alligevel noget, se Hylberg (2023) i afsnittet om Thorkil Kristensen.

I perioden efter 1946 stod den netop nyuddannede cand.oecon. Svend Fredens alene med ansvaret for undervisningen i driftsøkonomi. I 1947 blev den lovende driftsøkonom Børge Barfod udnævnt til professor, men desværre varede denne ansættelse kun til 1948, hvor Børge Barfod efter nogle uregelmæssigheder med eksamensopgaver forlod professoratet.

I sommeren 1952 ansøgte dr. oecon. Vagn Madsen som den ene af to om det opslåede professorat i driftsøkonomi. Fakultetet nedsatte et bedømmelsesudvalg bestående af professorerne Robert Kristensson, Stockholm og Jørgen Pedersen, Aarhus, samt docent Orla Strange Petersen, Aarhus. Forinden udvalgets rapport forelå, blev Vagn Madsen ansat som vikar i det ledige professorat.

Vagn Madsen var født 1917, og han blev cand.oecon. i 1941. Herefter var han ansat i flere store danske virksomheder som Ths. Sabroe, Silkeborg Maskinfabrik og Carlsberg, og i 1946/47 var han på studieophold ved Harvard Business School og MIT. I 1951 blev han den anden¹⁹ dr.oecon. på afhandlingen »Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industrivirksomheder«, Madsen (1951).

Idet udvalget fandt, at Vagn Madsens væsentlige bidrag var inden for internt regnskabsvæsen, specielt omkostningernes indbyrdes sammenhæng i en virksomhed med flere afdelinger, et forhold der kun sparsomt var behandlet i litteraturen, fandt udvalget ham velkvalificeret til den søgte stilling på grund af hans store praktiske erfaring og høje kvalitet af det hidtidige videnskabelige arbejde. Udvalget fandt ganske vist, »at hans produktion og erfaring med videnskabeligt arbejde endnu ikke er meget omfattende, og man kan stille sig tvivlende over for en række af hans metoder og praktiske forslag til rationalisering af industrivirksomhed«, se Aarhus Universitets Årsberetning 1952/53 p. 101. Derimod fandt udvalget ikke, at den anden ansøger var kvalificeret til professoratet. Vagn Madsen blev herefter ansat som professor i driftsøkonomi fra den 1. marts 1953, og i de næste mange år underviste han driftsøkonomerne i budget og regnskabsvæsen.

Vagn Madsens samlede videnskabelige offentliggjorte produktion fra hans ansættelse i 1953 til pensioneringen i 1983 er tre artikler og otte bøger, heraf fire med medforfatter, og alle med undtagelse af en på dansk. En del af disse bøger blev anvendt i undervisningen i regnskabsvæsen og budgettering både på Aarhus Universitet og andre steder i Skandinavien.

I 1957 tog Vagn Madsen initiativet til oprettelsen af et Institut for Virksomhedsledelse. De øvrige deltagere var cand.oecon. Hans Øhrstrøm, der senere blev direktør i Tuborg, og cand.oecon. Th. Herborg Nielsen, der senere blev professor ved Handelshøjskolen i Aarhus, og senere fungerede den nybagte kandidat Bendt Rørsted som sekretær for gruppen.

Institut for Virksomhedsledelse havde som et erklæret mål at skabe en stærk forbindelse til erhvervslivet, afholde konferencer og kurser for erhvervsledere, samt at være bindeled mellem disse og forskningen. Denne virksomhed tog sit forbillende fra amerikanske business schools som Harvard Business School og Sloan School ved MIT, og der var uden tvivl forhåbninger om, at man også, ligesom disse kunne opnå en betragtelig finansiel støtte fra det private erhvervsliv.

19. Kjeld Philip var i 1942 den første dr.oecon.

Institut for Virksomhedsledelse blev godkendt af fakultetet den 16. marts 1957, og i den kommende tid afholdtes der nogle få konferencer og kurser, som dog kun i meget begrænset omfang, om overhovedet, bidrog til finansieringen af instituttets aktiviteter. Ikke desto mindre forsøgte man at holde liv i strategien, både ved en aktiv indsats i medierne, og ved i 1964 at forsøge at skabe et mere formelt samarbejde mellem driftsøkonomerne på Aarhus Universitet og driftsøkonomerne på Handelshøjskolen i Aarhus, men dette initiativ blev heller ikke nogen succes.

Disse initiativers manglende succes betød ikke, at Vagn Madsen og andre driftsøkonomer på Aarhus Universitet var uden kontakt til erhvervslivet, men det var i højere grad aktiviteter på det personlige plan som konsulent og bestyrelsesmedlem, end det var baseret på et formelt samarbejde mellem institut/universitet og erhvervsliv.

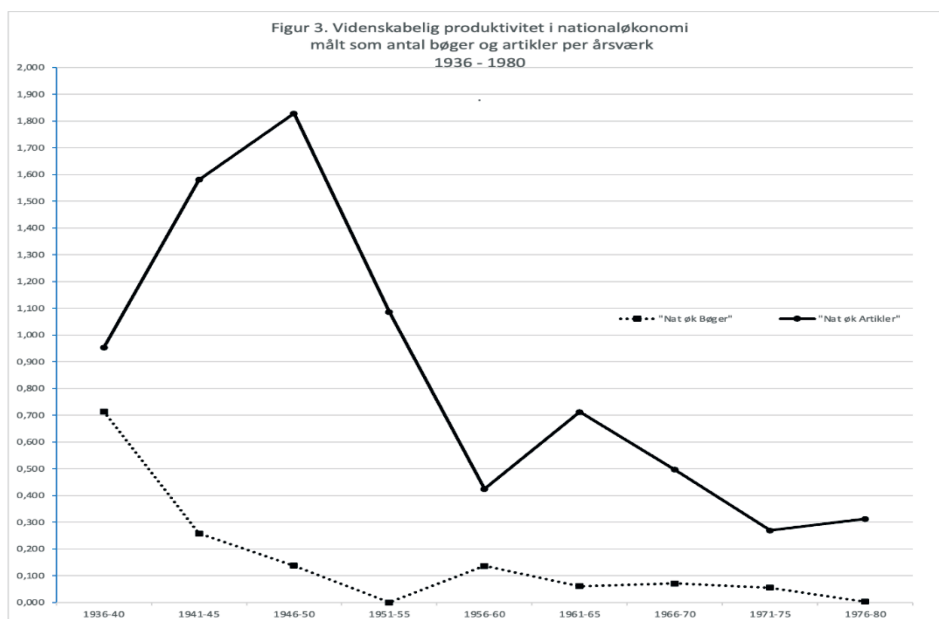
Disse aktiviteter og ikke mindst holdningen, at man specielt skulle værdsatte og fremme sådanne aktiviteter, og ikke en væsentlig international forskningsindsats i driftsøkonomi, betød, at man reelt valgte at koncentrere indsatsen om undervisningen af oeconer og forsøget på at være det lokale erhvervslivs konsulent- og undervisningscenter.²⁰

Det er også klart, at man i sine behovsanalyser ikke tog hensyn til, at den danske erhvervsstruktur var domineret af mindre virksomheder, som var vant til, at staten tog sig af uddannelserne, og man overså, at de amerikanske business schools' succes med at tiltrække såvel finansiering som studerende fra det private erhvervsliv skyldtes, at man i høj grad sørgede for, at forskningen var international og second to none. For hvorfor skulle en dansk virksomhed betale for en undervisning af forskere, der aldrig havde bidraget til noget, der var anerkendt internationalt. En faktor, der selvfølgelig blev endnu mere væsentlig, efterhånden som markedet for efteruddannelse af erhvervsledere blev internationalt og ikke lokalt.

En anden effekt af denne strategi var, at de driftsøkonomiske institutters tiltrækningskraft over for de driftsøkonomistuderende, der ønskede en forskerkarriere, var begrænset, og bestemt ikke bidrog til at udvide antallet af potentielle forskeraspiranter inden for dette vigtige område.

20. Selvom Vagn Madsen utvivlsomt var skaberen af denne strategi, havde den også stor støtte fra Bendt Rørsted, der senere blev den toneangivende medarbejder på Institut for Virksomhedsledelse, og som så sent som i 2005 over for mig som netop udnævnt dekan stadig advokerede for, at en hovedvægt på efteruddannelsen var vejen frem. Derimod havde strategien ikke støtte hos Svend Fredens og det der senere skulle blive Institut for Operationsanalyse. Dette institut valgte i stedet at isolere sig på Det Naturvidenskabelig Fakultet, og senere at begå »selvmord« ved at blive en del af Matematisk Institut.

4. Nationaløkonomi: Udpegning af en arrogant institutleder uden ledelses kvalifikationer i forhold til at fremme kreativitet og produktivitet i et forskningsmiljø

Som det fremgår af Tabel 1 og Figur 3 faldt forskningsproduktiviteten i nationaløkonomi i løbet af halvtredserne, og den forblev lav i såvel tresserne som halvfjerdserne. Jvf. Hylleberg (2003) og Styregruppen (1997) blev denne udvikling dog vendt i løbet af de første år af firserne, hvor forskningsproduktiviteten begyndte at stige eksponentielt.

En stærkt medvirkende årsag til den kritiske udvikling var, at Jørgen Pedersen i 1960 gik på pension og overlod ledelsen af Institut for Økonomi til Jørgen H. Gelting, der specielt i sine tidligere år havde vist sit forskningspotentiale, men hvis arrogante ledelsesstil og meget lidt understøttende diskussionsform i kombination med professorvældets magt over ansættelser og forfremmelser reelt indebar, at miljøet mistede sin produktivitet.

Gelting var født den 19. december 1912, og blev student fra Sortedams Gymnasium i 1931. Han blev cand.polit. i 1938, og herefter ansat i Ligningsdirektoratet. I 1939 blev han ansat som undervisningsassistent i nationaløkonomi ved Aarhus Universitet, hvor han i efterårssemestret 1939 og forårssemestret 1940 underviste i faget Socialpolitik og Finansvidenskab, og på Økonomisk Institut startede han på undersøgelsen af forholdet mellem indkomst og opsparing, se Gelting (1942).

I 1943 forlod han Aarhus som taber af kapløbet med Kjeld Philip om et professorat. I stedet blev han lektor ved Københavns Universitet, hvor han, efter et stu-

dieophold i USA i 1946/47, forsvarede sin disputats, Gelting (1948) og blev²¹ dr.polit i 1948.

I 1950/51 var både Kjeld Philip og Jørgen Gelting igen ansøgere til et professorat, denne gang ved Københavns Universitet. Dette var blevet ledigt efter Axel Niensens afgang. Axel Nielsen sad selv i bedømmelsesudvalget, hvilket selvfølgelig er en uskik. De øvrige medlemmer var professorerne Carsten Welinder, Lunds Universitet, og Carl Iversen, Københavns Universitet. Begge ansøgere fik en positiv bedømmelse, men også denne gang blev Kjeld Philip foretrukket, hvorefter Gelting tog til IMF i Washington,

Efter Theodor Geigers pludselige død i 1952 fandt Det Juridisk-Økonomiske Fakultet, at man ikke kunne forvente, at der ville være kvalificerede ansøgere til professoratet i økonomisk historie og sociologi, og man søgte derfor tilladelse til at oprette endnu et professorat i nationaløkonomi ved Aarhus Universitet, se Aarhus Universitets Årsberetning 1952/53 p. 102. Denne tilladelse blev givet, og den 7. maj 1953 vedtog fakultetet, at professoratet kunne besættes med Jørgen Gelting uden opslag (kaldelse) med henvisning til den positive bedømmelse fra Københavns Universitet.

Gelting accepterede tilbuddet, idet han dog først kunne starte fra foråret 1954 på grund af ansættelsen i IMF. Fra foråret 1954 underviste han i konjunkturteori for 2. dels studerende og havde et seminar sammen med Jørgen Pedersen. I efteråret 1955 var han fritaget for undervisning for at arbejde i FNs »Technical Assistance Administration«, og fra efteråret 1956 til efteråret 1960 havde han orlov og underviste ikke.

Ved hjemkomsten i 1960 overtog Gelting ledelsen af Institut for Økonomi, og han forblev institutleder, indtil Helge Larsens styrelseslov for universiteterne,²² der afskaffede det såkaldte professorvælde, blev vedtaget i 1970.

21. De to officielle opponenter ved forsvaret den 15. april 1948 var professorerne Erik Lindahl, Uppsala, og Axel Nielsen, København, Lindahl og Nielsen (1949). Lindahl kritiserede det forhold, at de to år, der var gået, fra arbejdet med afhandlingen sluttede til forsvaret, havde medført, at forfatteren havde udeladt væsentlige dele af specielt den amerikanske litteratur; en kritik der givetvis ramte Gelting, jf. hans kritik af Phillip for manglende litteraturkendskab ved dennes doktorgrad i 1942, se Hylleberg (2023) s. 27. Lindahls bemærkninger om at afhandlingen »I sitt nuvarande skick är mera svårtillgängeligt än vad som betinges af Geltings intelligensaristokratiske attityd, enligt hvilket banalitet är en större synd en obegripliget« var givet mere rammende end meget af den øvrige kritik, uden at dette formentlig rørte Gelting.

22. I professorvældets sidste år omkring 1970 var Gelting en af de kraftigste modstandere på Aarhus Universitet af en demokratisering, idet han mente, at dette ville føre til en forringelse af universitetets forskning og undervisning. Men at han i interviewet med universitetshistorikeren Palle Lykke kort før sin død indrømmede, at denne frygt i hvert fald var helt ubegrundet i henseende til Økonomisk Institut, viser også hans format.

Gelting underviste i hele perioden som institutleder og fortsatte selv efter sin pensionering i 1982, ligesom han publicerede overvejende i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*. Hans betydeligste bidrag til den økonomiske teori er dog utvivlsomt de tidlige værker, Gelting (1941), der giver os det balancerede budgets multiplikator for første gang, selvom Gelting selv henfører den til Ricardo, Gelting (1942), der estimerer en forbrugsfunktion, og Gelting (1948), der er et væsentligt bidrag til forståelsen af stabiliseringspolitikken og samtidig indeholder den første danske økonometriske model, se Andersen og Topp (1982).

I Claus Vastrups nekrolog over Jørgen Gelting, Vastrup (1994), gives en glimrende oversigt og vurdering af Geltings mangeårige bidrag til den økonomiske videnskab. Vastrups bemærkning om at Gelting herhjemme var kendt for sin deltagelse i den akademiske og offentlige debat med skarpsindige indlæg er utvivlsomt rammende for Geltings stilling i Danmark. Derimod er det vanskeligere at forstå Vastrups bemærkning om, at kendskabet til Geltings videnskabelige indsats trængte igennem uden for Danmark med en vis forsinkelse grundet krigen. Således var Geltings videnskabelige bidrag næsten udelukkende på dansk, og det er da også sigende, at antallet af citationer i Google Scholar er mindre end 50, ligesom bidragene til de få engelsksprogede bidrag er under 10.

Når man betænker, at Gelting i 1946/1947 var på en studierejse i USA finansieret af et Rockefellerstipendium, i 1951-1954 var ansat i IMF i Washington, og fra 1957 til 1960 var ansat i Economic Commission for Europe i Geneve, er det ret mærkværdigt, at hans internationale videnskabelige produktion er yderst begrænset.

Selvom Geltings egen indenlandske videnskabelige produktion således bidrog til at holde instituttets forskningsproduktivitet oppe, havde hans ledelsesstil som institutleder og seniormedarbejder ikke en positiv effekt på andres produktivitet. Hans arrogante og lidet understøttende facon i faglige diskussioner, og hans ofte meget kortfattede kritik og kommentarer til de øvrige institutmedarbejders forskningsbidrag medførte, at der gennem tresserne og begyndelsen af halvfjerdserne stort set ikke i instituttets dagligdag blev fremlagt nye og i hvert fald ikke helt gennemarbejdede forskningsbidrag af yngre, og stort set heller ikke af mere etablerede, medarbejdere.

Mens Jørgen Pedersen havde betragtet diskussionen som et nyttigt og konstruktiv bidrag til forskningen, indebar Geltings korte og skarpe opsummeringer, at diskussionen øjeblikkelig forstummede. Samtidig var det selvfølgelig givet, at forfremmelse og specielt professoransættelse under professorvældet var en by i Rusland, hvis Gelting som den næsten sikre bedømmelsesudvalgsdeltager fik den opfattelse, at en kollegas videnskabelige bidrag ikke var i tråd med Geltings ideer.

Når man som student var udsat for Geltings venlige og imødekomne adfærd i øvrigt, og når hans beundring for Jørgen Pedersen var kendt, kan man undre sig over, hvad der betingede en sådan adfærd, hvor han bestemt ikke lagde op til, at

en faglig diskussion kunne bibringe udviklingen noget positivt. En diskussionsform, hvor yderligere argumenter og modargumenter afskæres er imidlertid en meget effektiv måde at undgå, at man selv kommer til at afsløre, at man måske ikke helt har gennemskuet problemstillingen. Så den mest nærliggende forklaring er nok en personlig usikkerhed.

To beretninger om Geltings adfærd kan belyse omfanget af Geltings arrogance. Da Karsten Laursen, efter at et udvalg bestående af bl.a. Jørgen Gelting havde forkastet Laursens afhandling til forsvar for den økonomiske doktorgrad, anmodede Gelting om en uddybning, fik han at vide, at der manglede en henvisning til en artikel af Jens Warming, Warming (1911). Det er selvfølgelig givet, at afhandlingen ikke kunne afvises af denne grund, men reelt indebar Geltings svar, at en fortsat diskussion var udelukket.

Og da Erik Harsaae gik ind på Geltings kontor og bad om dennes kommentarer til sin seneste bog, var Geltings eneste reaktion, at det var nogle pæne strømper Harsaae havde på. Hvorefter Harsaae jo kunne forlade kontoret med uforrettet sag.

Under alle omstændigheder indebar Geltings ledelsesstil og hans manglende evne til at afbøde virkningen af en måske berettiget faglig kritik med et jovialt »klap på skulderen«, at de yngre medarbejdere, der startede ved instituttet i 1950'erne og 1960'erne, ikke turde vise ham deres videnskabelige arbejder, før disse nærmest var publiceret. Ligesom de faglige drøftelser ved seminarer og faglige møder ofte i tresserne og langt op i halvfjerdserne blev afsluttet med Geltings kortfattede konklusion.²³

Der er således næppe tvivl om, at Geltings ledelsesstil var en væsentlig forklaring på det lave publikationsomfang per ansat ved Økonomisk Institut mellem 1960 og 1975.

5. Afslutning

Den økonomisk faggruppe fik en flyvende start i 1936 med ansættelsen af flere forskningsproduktive lærere og forholdsvis mange studenter. På ét område var forskningsindsatsen dog begrænset. Statistik blev faggruppens smertensbarn, idet lederen, Orla Strange Petersen, ikke alene havde en forkert og lidet produktiv indstilling til statistikens betydning i økonomi, men også var en elendig underviser og en helt uproduktiv forsker. I Strange Petersens mere en 35-årige kar-

23. I professorvældets sidste år omkring 1970 var han en af de kraftigste modstandere af en demokratisering, idet han mente, at dette ville føre til en forringelse af universitetets forskning og undervisning. Men at han i interviewet med universitetshistorikeren Palle Lykke kort før sin død indrømmede, at denne frygt i hvert fald var helt ubegrundet i henseende til Økonomisk Institut, viser også hans format.

riere ved Aarhus Universitet var han kendt for ikke at forberede sin undervisning og for en blank forskningsportefølje. Ikke desto blev han docent i 1948 og professor i 1953 samt medlem af mange bedømmelsesudvalg. En karriere der kun kan forklares på baggrund af, at professorvældet gav optimale muligheder for nepotisme.

Udover dette var Strange Petersen instrumental i forbindelse med, at tyskeren Erich Schneider uden anledning blev presset ud af sit professorat i driftsøkonomi, hvilket medførte en mangeårig forskningsmæssig tørke på dette område.

At denne tørke blev så langvarig skyldtes også en fejlagtig strategisk satsning af professor Vagn Madsen, da denne efter sin udnævnelse i 1953 satsede på at gøre Institut for Virksomhedsledelse til et center for efteruddannelse og kontakt med erhvervslivet, uden at dette var baseret på en fast grund af international fremragende forskning. En forskning, der som det er vist på amerikanske og europæiske business schools, er en nødvendig forudsætning for, at erhvervslivet aktivt og med finansiering vil støtte op om et sådant initiativ.

At nationaløkonomi, som med Jørgen Pedersen, Kjeld Phillip og Jørgen H. Gelting havde fået en flyvende start, også efter 20-25 år fik alvorlige problemer med forskningsproduktiviteten, skyldtes, at en stor videnskabelig produktion og publikationsvirksomhed kræver et aktivt og understøttende miljø, hvor nye ideer mødes med en positiv og kritisk holdning, der giver specielt de unge forskere mulighed for at fremkomme med ufærdige ideer. Med udnævnelsen af Jørgen H. Gelting til Økonomisk Instituts leder i 1960 som afløser for Jørgen Pedersen, fik man en leder med en ledelsesstil, der virkede arrogant og alt andet end imødekommende over for ufærdige og nye ideer. En ledelsesstil der sammen med den eksisterende styrelseslovs overgivelse af al magt til professorerne indebar, at en stor del af den faglige diskussion forsvandt fra instituttet.

Efter professorvældets afskaffelse i 1970 og Statistisk Instituts nedlæggelse i begyndelsen af firserne fik forskningsproduktiviteten i nationaløkonomi og økonomometri, dvs. statistik anvendt på økonomi, en stærk opblomstring, men desværre blev det forkerte strategivalg fra 1953 ved med at have en effekt på driftsøkonomernes forskningsproduktivitet, fordi ledende driftsøkonomiske medarbejdere holdt fast ved strategien.

Litteratur

- Albæk, Gustav**, 1978, Aarhus Universitet 1928 – 1978, Universitetsforlaget i Aarhus, 648 s.
- Andersen, Svend, Karsten Laursen, P. Nørregaard Rasmussen og J. Vibe-Pedersen**, 1982, Economic Essays in Honour of Jørgen H. Gelting, Tillægsnummer til Nationaløkonomisk Tidsskrift, 220 s.
- Andersen, Ellen og Niels-Henrik Topp**, 1982, »The First Danish Empirical Model«, I: Svend Andersen et al. (1982), p. 9-26.
- Brems, Hans**, 1950, Some Problems of Monopolistic Competition, Munksgaard, København, 584 s.
- Colding-Jørgensen, H.**, 1938 a, »Anmeldelse af Pedersen (1937 b)«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, B3, r46, p. 217-222.
- Colding-Jørgensen, H.**, 1938 b, »Gensvar til Professor Jørgen Pedersen«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, B3, r46, p. 253-255.
- Gad, Holger** 1978, »Den økonomiske faggruppe«, Albeck (1978), p. 326-340.
- Gelting, Jørgen H.**, 1941, »Nogle Bemærkninger om finansiering af offentlig virksomhed«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, 79, p. 293-299.
- Gelting, Jørgen H.**, 1942, »En undersøgelse af Forbrugets Afhængighed af Indtægten«, Studier fra Aarhus Universitets Økonomiske Institut, Nr. 8, Munksgaard, København, 32 s.
- Gelting, Jørgen H.**, 1948, Finansprocessen i det økonomiske kredsløb, Disputats, Forlaget for Videnskabelig Litteratur, København, 304 s.
- Hardis, Arne**, 2022, Pibende Hængsler, Socialdemokraterne og den tyske fascination under besættelsen, Gyldendal, København, 268 s.
- Harsaae, Erik**, 1972, »Orla Strange Petersen 10. december 1905 – 6. april 1971«, Aarhus Universitets Årsberetning 1971/72.
- Madsen, Vagn**, 1951, Bidrag til belysning af rationaliseringsproblemerne i industrivirksomheder, Ejnar Munksgaards Forlag, København, 168 s. (Disputats).
- Hilfer, Irma**, 1938, »Differential Effect in the Butter Market«, *Econometrica*, 6, p. 270-284.
- Mantel, Peter**, 2009, Betriebswirtschaftslehre und Nationalsozialismus. Eine institutionen- und personengeschichtliche Studie, Gabler, Wiesbaden.
- Hylleberg, Svend**, 2003, »Institut for Økonomi«, Ingeborg Kristensen, 2003, Aarhus Universitet 1998 – 2003, *Acta Jutlandica*, Aarhus p. 2006-2017.
- Hylleberg, Svend**, 2023, »Oeconstudiet og den økonomiske faggruppe ved Aarhus Universitet fra 1936 til 1965. Undervisningen og forskningen«, downloades fra https://econ.au.dk/fileadmin/site_files/filer_oekonomi/Working_Papers/Economics/2023/wp23_07.pdf

- Palmer, Carroll E. og O. Strange Petersen**, 1950, »Studies of Pulmonary Findings and Antigen Sensitivity among Student Nurses: V. Doubtfull Reactions to Tuberculin and to Histoplasmin«, Public Health Reports (1896-1970), Vol. 65, No. 2, Tuberculosis Control Issue, No. 47, p. 1-32.
- Palmer, Carroll E., Shirley H. Ferebee og O. Strange Petersen**, 1950, »Studies of Pulmonary Findings and Antigen Sensitivity among Student Nurses: VI. Geographic Differences in Sensitivity to Tuberculin as Evidences of Nonspecific Allergy«, Public Health Reports (1896-1970), Vol. 65, No. 35, p. 1111-1146.
- Pedersen, Jørgen og Orla Strange Petersen**, 1933, »Industrikonjunkturerne og Kornpriserne«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, B3, r41, p. 39-58.
- Pedersen, Jørgen**, 1937, »En Analyse af det Engelske Smørmarked i perioden 1923-1936«, Studier fra Aarhus Universitets Økonomiske Institut, Nr. 1, 102 s.
- Pedersen, Jørgen og Orla Strange Petersen**, 1938, An Analysis of Price Behaviour during the Period 1855-1913, Institute of Economics and History, Munksgaard, København, 268 s.
- Pedersen, Jørgen**, 1938, »Er min undersøgelse af det engelske smørmarked værdiløs«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, B3, r46, p. 241-255.
- Petersen, Orla Strange**, 1948, Statistiske Beregninger, Schultz Forlag, København, 48 s.
- Petersen, Orla Strange**, 1949, Kompendium i Befolkningsstatistik og Forsikringsmatematik for økonomistuderende, Schultz Forlag, København, 32 s.
- Schultes, Kilian P.**, 2010, Die Staats- und Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät der Universität Heidelberg 1934-1946, Dissertation, Universität Heidelberg.
- Styregruppen**, 1997, International evaluering af dansk samfundsvidenskabelig forskning – evalueringsrapport, Forskningsministeriet, 232 s.
- Vastrup, Claus**, 1994, »Jørgen H. Gelting 1912-1994«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 132, p. 231 – 245.
- Warming, Jens**, 1911, »Om »Grundrente« af Fiskegrunde«, Nationaløkonomisk Tidsskrift, 19, p. 499-505.
- Aarhus Universitets Årsberetninger** fra 1936.